

2011. február 20. vasárnap
Apostolok Cselekedetei 17,22–34

Dr. Lenkeyné Dr. Semsey Klára

Pál beszéde az Areopágoszon

17,22Pál ekkor kiállt az Areopágosz közepére, és így szólt: "Athéni férfiak, minden tekintetben nagyon vallásos embereknek látlak titeket, 17,23mert amikor bejártam és megtekintettem szentélyeiteket, találtam olyan oltárt is, amelyre ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltetek, én azt hirdetem nektek. 17,24Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennyeinek és földnek Ura, nem lakik emberkéz alkotta templomokban, 17,25nem szorul emberi kéz szolgálatára, mintha hiányt szenvedne valamiből; hiszen ő ad mindenkinek életet, lehetet és mindent. 17,26Az egész emberi nemzetséget is egy vérből teremtette, hogy lakjon a föld egész felszínén; meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait, 17,27hogy keressék az Istent, hátha kitapinthatják és megtalálhatják, hiszen nincs is messzire egyikünkötől sem; 17,28mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek: Bizony, az ő nemzetsége vagyunk. 17,29Mivel tehát az Isten nemzetsége vagyunk, nem szabad azt hinnünk, hogy aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, művészi alkotáshoz vagy emberi elképzeléshez hasonló az istenség. 17,30A tudatlanság időszakait ugyan elnézte Isten, de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt térjen meg. 17,31Azért rendelt egy napot, amelyen igazságos ítéletet mond majd az egész földkerekség fölött egy férfi által, akit erre kiválasztott, akiről bizonyosságot adott mindenki előtt azáltal, hogy feltámasztotta a halálból." 17,32Amikor a halottak feltámasztásáról hallottak, egyesek gúnyolódtak, mások pedig azt mondták: "Majd meghallgatunk erről máskor is." 17,33Pál ezután eltávozott közülük. 17,34Néhány férfi azonban csatlakozott hozzá, és hívővé lett: közöttük az areopágita Dioniziosz is, egy Damarisz nevű asszony, és velük együtt mások.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

22. vers

Andresz Athénaioi – ez a megszólítás arra utal, hogy képzett görögökhöz, elsősorban filozófusokhoz szól az apostol.¹ A sok szenthely és sok istenkép a vallásosságuk jele. A *bósz deiszidaimoneszterousz* a *deiszidaimón* középfoka (pl. acc.) „kegyes”; „istenfélő”; „vallásos” a fogalom jelentése: itt „vallásos” értelemben szerepel. A *bósz*-szal összekapcsolva a

fogalom kiemelt értelművé válik: nagyon, igen vallásos az athéni lakosság. Csak itt fordul elő az Újszövetségben ez a fogalom.² Az athéniak vallásossága éppen annyira közismert volt ekkor, mint a kíváncsisága.³

23. vers

A *szebaszma* istentiszteleti hely, a vallásos tisztelet, imádat tárgya, a *ta szebaszmata hümon* „imádásotok tárgyai”⁴ *Agnosztó theó* – „ismeretlen istennek”. Ehhez a felirathoz kapcsolja egy ügyes fordulattal Pál a következő beszédét.

24. vers

Ho theosz ho poiészasz ton koszmon – Isten, aki teremtette a világot. A *bará* héber fogalom fordítása a görög *poiéó* (vö. 1Móz 1,1–23). A beszéd szabadon idézi az Ézs 42,5 részletét. A menny és föld terem-

¹ HAENCHEN, E.: *Die Apostelgeschichte*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1968, 458.

² VARGA ZS. J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest, Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1992, 195.

³ CONZELMANN, H.: *Die Apostelgeschichte*, Tübingen, J.C.B. Mohr, 1963, 97.

⁴ VARGA ZS. J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest, Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1992, 860.

tője, alkotója az egész univerzum Ura. Nem emberi kezek által alkotott templomokban lakik. Isten az egész világ színterén jelen van.

25. vers

Autosz didousz paszi dzóén kai pnoén kai ta panta – Isten az ajándékozó, a nagy ajándékozó, aki földi életet, örök életet és mindent megad, ami az emberi lét egzisztenciális megoldását jelenti. A *didousz* igeformája érzékelteti, hogy ez folyamatosan történik.

26–29. vers

Epoiészzen te eksz henosz pan ethnosz anthrópón katoikein epi pantosz proszópu tész gész. A szöveggel kapcsolatban két fontos megállapításra van szükség. Az egyik nyelvtani, a másik szövegkritikai jellegű. Az *epoiészzen* jelentése a fogalom gazdag jelentésárnyalatai közül a következők közül választható ki: „elvégez”; „végrehajt”; „elintéz”; „megtesz”. Az *epoiészzen* igtől függ a következő acc. cum inf.-os szerkezet: *eksz henosz pan ethnosz anthrópón katoikein*. A helyes fordítás ez: Ő intézte el (vagy Ő hajtotta végre), hogy az egytől való emberiség minden népe lakjék az egész föld felszínén stb. A következő participiumos, illetve infinitívusos mellékmondatokra is a főige (*epoiészzen*) jelentése érvényes. A másik fontos megállapítás pedig a szövegre vonatkozó. A legrégebbi és legjobb majuszkuláris kéziratokban a *haimatosz* bővítmény nem szerepel, csak a nyugati szövegben (D) fordul elő, vagyis nem egy vérből, hanem csak egytől való emberiség minden népéről beszélnek. A kéziratok többségének a szövege a jobb, gazdagabb, modernebb álláspontot képviseli. Az apostol figyelembe veszi hallgatóságát, úgy idézi filozófusaikat és költőiket, hogy azok álláspontjainak a rész igazságaival szemben, azokhoz kapcsolódva felhívja figyelmüket a teljes igazságra, az előző korszak adottságaival szemben a jelenlegi kor lehetőségére és igényére.

30–31. vers

A rendkívül széles látókörű, univerzális távlatot szemléltető beszéd egy nagy fordulatot vesz és megszólaltatja Isten jelenlegi igényét minden embernek szóló lehetőségét és igényét. A *metanoein* „a gondolkodás megváltoztatása” az apostol útmutatásának megfelelően. A lehetőség felelősséggel párosul. Az a férfi, aki által a lehetőség adatik és a felelősségre vonás megtörténik, a halálból feltámasztott Úr.

32–33. vers

A beszéd visszhangja különböző. A *Dionüsziosz* a *Dionüszosz* görög isten névből gyakori személynév lett. Magyaros formájában Dénes. Az Areopagosz tanácsának egyik tagjáról van szó. Damasziusz aszszony a másik, aki név szerint is meg van említve azok közül, akik Athénben hitre jutottak.

Prédikációvázlat
Az ismeretlen Isten

Az ismeretlen Isten követe Pál apostol Athénben. Ares, az egykori harci istenség dombján, a legrégebbi hagyományokkal rendelkező helyen jelenik meg, amely a bírói testület székhelye lett. Szólhat arról az új tudományról, amely az agorán, a város főterén felébrésztette a jelenlévők, főleg a filozófusok érdeklődését. Az apostol nem maga választotta ki ezt a helyet, sem a hallgatóságát. Az emberi kezek által alkotott istenek városának a világában, a maguk módján vallá-

sos emberek és az új iránt valamilyen módon érdeklődő filozófusok között valamennyiőjük figyelmét arra irányítja, aki ismeretlen számukra. Őrá, az ismeretlenre, akinek azonban a megismerésére Athén minden lakójának szüksége van. Őt hirdeti és az ő igényét jelenti be, mint új kihívást, amellyel azoknak is szembe kell nézniük, akik minden iránt érdeklődtek, de semmit sem vettek komolyan.

1. *Isten az egész, roppant kiterjedésű univerzum teremtője, Ura.* Minden, ami van, a látható és a láthatatlan létezők világa neki köszönheti létét. A világ nem magától állt elő. Van, aki megteremtette, van gazdája. Isten a lét, az élet, a földi élet és az örök életre szóló lehetőség ajándékozója. *Ő a nagy ajándékozó.* Ezt teszi folyamatosan. *Ő van jelen a teremtett világ színterén. Ő nem szorul rá semmire. Nem zárható be sehová. Mindenütt jelen van. Minden hatalommal rendelkezik.* Hiteles képet csak *Ő* maga ad önmagáról a kiválasztott küldöttei által, az ószövetségi próféták, és az újszövetségi apostolok bizonyágtétele által. Isten megismerésének ez a követendő módja. Milyen a mi Istenről alkotott képünk? Honnan merítjük az ismereteinket? Ismerjük-e a világegyetem urát és teremtőjét? Figyeljünk a próféták és apostolok irataira, és azok bizonyágtételére, akik közöttünk ma ezek alapján tanítanak!

2. *Istennek az egytől származó minden népre vonatkozó rendelkezése és a rájuk vonatkozó célja.* Az emberiség sokféle népének az eredete a Mindenhatóra vezethető vissza. *Ő van a népek élete mögött. Ő az ember teremtője. Egytől indult el a népek világa. Az Úr rendelkezett úgy, hogy töltsék be a földet.* A népek sokszínű világa együvé tartozik. A mindenható Isten van minden nép léte mögött. *Isten a történelemnek is az Ura. Ő határozta meg helyüket és rendeltetésüket a történelem színpadán. Közös célként adta eléjük, hogy keressék Istent.* Hozzá tartozunk valamennyien az eredetünk szerint, és egymáshoz. Az *Ő* nemzetsége vagyunk valamennyien. Ezt jelzi az a nyugtalanság is, ami az embert meghatározza mindaddig, amíg rá nem talál. *Az ember* azonban az élő Isten hiányát istenpótlékokkal igyekezett kielégíteni. Nem találta meg magától azt, akit elhagyott, és *isteneket alkotó emberré alakult.* Ezt hirdeti Athénben a sok bálvány.

3. *Isten a tudatlanság idejét elnézte, és Ő maga kereste meg a tőle eltávolodott, eltévedt embert, hogy megmentse.* Ezt a lehetőséget hirdeti Pál. *Megtérésre hív mindenkit, bárhol él.* A megtérés azt jelenti, a gondolkodásmódjának a megváltoztatására oly módon, ahogyan az *Ő* követői hirdetik. Bűnbocsánata feltétel nélküli, kegyelme ingyen való. *Ő az ajándékozó Isten, aki azonban ezzel nem él és ezt visszautasítja, az ítéletet von magára.* Az *Ő* küldötte az a férfi, aki őt hitelesen hirdette és képviselte, egészen a halálig engedelmes volt hozzá. Feltámasztása azt szemlélteti, hogy *Isten a halál felett is Úr* egyrészt, másrészt pedig azt, hogy a halál nem a végső stádiuma az emberi létnek. Van feltámadás!

4. *Az ismeretlen Isten ismert Isten lett Athénben, megjelent az a nép, amely a reményteljes jövő hírnöke.* Voltak néhányan, akik hívővé lettek. Van, aki a neves bírói testület tagja: Dioniziosz, és egy Damarisz nevű asszony, de velük együtt mások is. Voltak viszont olyanok is, akik gúnyolódtak, és olyanok is, akik még más alkalommal akartak hallani ezekről. Az evangélium hirdetésének nem azonos a visszhangja. Az dönt jól, aki hittel fogadja!